

การพัฒนานิติวิธีของผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว ในการใช้มาตรการแทน
การพิพากษามาตรา 132: แนวทางนิติประสาทวิทยาสู่การวินิจฉัยเชิงภาววิสัย
(ศึกษาวิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2568)*

DEVELOPING THE JURIDICAL METHOD OF JUVENILE AND FAMILY COURT JUDGES IN
APPLYING DIVERSIONARY MEASURES UNDER SECTION 132:
A NEUROLAW APPROACH TO OBJECTIVE DIAGNOSIS
(A CASE STUDY OF SUPREME COURT DECISION NO. 1688/2568)

ศุภกร ชมศิริ

Supakorn Chomsiri

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage,

Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: supakorn@vru.ac.th

*Tel: 089-577-0957

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษากรอบความคิดทางกฎหมายของมาตรการแทนการพิพากษาศาลตามมาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2553 ข้อบังคับประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2556 และนิติวิธีในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2568 2) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างเหตุแห่งการกระทำความผิดที่ศาลฎีกาวินิจฉัยกับมาตรการที่ศาลกำหนด ภายใต้ทฤษฎีพัฒนาการจิตสังคมของอีริก อีริกสัน และทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function: EF) และ 3) เสนอแนะ “นิติวิธีเชิงพัฒนาการ” ตามแนวทางการวินิจฉัยเชิงภาววิสัย ผลการศึกษาพบว่า 1) กรอบความคิดทางกฎหมายของมาตรา 132 วางอยู่บนปรัชญา 4 ประการ (Welfare Model, Parens Patriae, Restorative Justice และ Diversion Principle) แต่ยังขาดตัวชี้วัดของพัฒนาการแต่ละช่วงวัยและหลักพัฒนาการตามลำดับขั้น (Epigenetic Principle) ศาลฎีกาวางหลักว่า “สถานที่อื่น” ตามมาตรา 132 วรรคสอง ไม่รวมถึงศูนย์ฝึกและอบรม สอดคล้องกับหลักการเบี่ยงเบนคดี 2) การวินิจฉัยเหตุแห่งการกระทำความผิดของจำเลยว่าทำเพราะอยากลองและโง่เขลาในเรื่องเพศ เป็นการวินิจฉัยเชิงอัตวิสัยทางศีลธรรม มิใช่เชิงภาววิสัยทางวิทยาศาสตร์ อีกทั้งมาตรการที่กำหนด (รายงานตัว ห้ามยาเสพติด และสุรา) มิได้แก้ไขเหตุที่ศาลระบุเอง และ 3) ผู้วิจัยเสนอ “นิติวิธีเชิงพัฒนาการ” ที่บูรณาการทฤษฎีของอีริก อีริกสัน และ EF เป็นเครื่องมือวินิจฉัยเชิงภาววิสัย เปิดสาขา Neurolaw ในศาลเยาวชนไทย โดยเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ไปสู่

การวินิจฉัยเชิงภาววิสัย เทียบเคียงกับการวินิจฉัยโรคของแพทย์ที่สอดคล้องกับพยาธิสภาพ เพื่อให้มาตรการแก้ไข
ได้ถูกต้องบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ ตามหลักการ “การวินิจฉัยที่ถูกต้องย่อมนำไปสู่การรักษาที่ถูกต้อง”

คำสำคัญ: นิติประสาทวิทยา, ทักษะสมองส่วนบริหาร, การวินิจฉัยเชิงภาววิสัย, มาตรการแทนการพิพากษา,
กระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน

Abstract

This research article has three objectives: 1) To examine the legal conceptual framework of diversionary measures under Section 132 of the Juvenile and Family Court and Procedure Act, B.E. 2553 (2010), the Supreme Court President’s Regulation B.E. 2556 (2013), and the juridical method in Supreme Court Decision No. 1688/2568; 2) To analyze the proportionality between the cause of the offense diagnosed by the Supreme Court and the measures imposed, under Erik Erikson’s Psychosocial Development Theory and Executive Function (EF); 3) To propose a “Developmentally Informed Juridical Method” grounded in the Objective Diagnostic Approach. The study found: 1) The legal conceptual framework of Section 132 rests on four philosophies (Welfare Model, Parens Patriae, Restorative Justice, and Diversion Principle) but lacks developmental-stage indicators and the epigenetic principle; the Supreme Court held that “other places” under Section 132, paragraph two, did not include training centres, aligning with the diversion principle. 2) The diagnosis that the defendant acted out of curiosity and ignorance about sex constituted a subjective-moralistic, not objective-scientific, diagnosis, and the imposed measures (reporting, prohibitions on narcotics and alcohol) failed to address the cause the court itself identified. and 3) The author proposes a “Developmentally Informed Juridical Method” integrating Erikson’s theory and EF as objective diagnostic instruments, opening Neurolaw in Thai juvenile courts-by shifting the paradigm toward objective diagnosis analogous to a physician’s medical diagnosis based on pathology, enabling measures to correctly address the cause on empirical grounds, in accordance with “a correct diagnosis leads to a correct treatment.”

Keywords: Neurolaw, Executive Function, Objective Diagnosis, Pre-judgment Diversionary Measures, Juvenile Justice

บทนำ

เนื่องจากภาวะ การตัดสินใจ และประสบการณ์ของเด็กและเยาวชนยังไม่ทัดเทียมผู้ใหญ่ เกือบทุกประเทศในโลกจึงแยกกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกล่ามว่ากระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั่วไป เพื่อมุ่งฟื้นฟูให้กลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม ตามหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ข้อ 3 และข้อ 40 (United Nations, 1989) ที่ผูกพันรัฐภาคี

ให้คำนึงถึงพัฒนาการ ศักดิ์ศรี และศักยภาพในการคืนสู่สังคมของเด็กและเยาวชน (United Nations Committee on the Rights of the Child, 2019); (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights, 2023) เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 185 ประกอบพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2553 มาตรา 115 และ 119 สามารถสรุปประเด็นวินิจฉัยในคดีอาญาเด็กและเยาวชนได้ 4 กลุ่ม คือ 1) ความรับผิดชอบทางอาญา 2) การคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการพิจารณา 3) การกำหนดโทษ วิธีการ และมาตรการเปี่ยงเบนคดี และ 4) การประเมินตัวเด็ก สภาพครอบครัว สิ่งแวดล้อม และสาเหตุแห่งการกระทำความผิด (เจริญ ภักดีธนากุล, 2566); (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, 2553) บทความนี้มุ่งศึกษาประเด็นที่ 3 และ 4 โดยเฉพาะมาตรการเปี่ยงเบนคดีตามมาตรา 132 ที่ให้อำนาจศาลภายหลังสืบพยานเสร็จสิ้นแต่ก่อนพิพากษา ใช้ดุลพินิจกำหนดมาตรการแทนการพิพากษา ประกอบข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. 2556 (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. 2556, 2556) อย่างไรก็ตาม การใช้ดุลพินิจดังกล่าวอาศัยเพียงนิติวิธี 2 ประการ คือ การตีความตัวบทและบรรทัดฐานจากคำพิพากษาศาลฎีกา แต่ยังไม่ได้หยิบยกรมิตเกี่ยวกับ “ตัวเด็กและเยาวชน” การนำจิตใจและสมองที่มีปฏิสัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรมมาพิจารณาอย่างเป็นระบบ อันเป็นช่องว่างเชิงนิติวิธีที่บทความนี้มุ่งเสนอทางออก

องค์ความรู้ด้านจิตวิทยาและประสาทวิทยาที่สามารถเติมเต็มช่องว่างของนิติวิธีดังกล่าวมี 2 ชุดหลัก คือ 1) ทฤษฎีพัฒนาการจิตสังคม (Psychosocial Development) ของอีริก อีริกสัน ซึ่งอธิบายว่าวัยรุ่นอายุ 12 - 18 ปี อยู่ในช่วงวิกฤตอัตลักษณ์ (Identity vs. Role Confusion) หากไม่ผ่านภารกิจพัฒนาการจะนำไปสู่อัตลักษณ์เชิงลบ (Negative Identity) อันเป็นเหตุของพฤติกรรมเสี่ยงและการกระทำความผิด (Erikson, E. H., 1968); (Erikson, E. H., 1982) และ 2) ทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function: EF) ประกอบด้วย Inhibitory Control, Working Memory และ Cognitive Flexibility (Diamond, A., 2012); (Diamond, A., 2013) ซึ่งงานวิจัยประสาทวิทยา โดยเฉพาะแบบจำลองระบบคู่ (Steinberg, L., 2008) ยืนยันว่าสมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ยังพัฒนาไม่สมบูรณ์จนอายุประมาณ 25 ปี ขณะที่สมองส่วนนอก (Limbic System) พัฒนาเต็มที่ตั้งแต่อายุ 15 - 16 ปี ทำให้เยาวชนมีแนวโน้มพฤติกรรมเสี่ยงและตอบสนองสิ่งเร้าทางอารมณ์มากกว่าปกติ (ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, 2562); (van Haeringen, S. L. et al., 2026) ทฤษฎีทั้งสองเปิดทางสู่การวินิจฉัยเชิงภาววิสัย (Objective Diagnosis) ที่ตรวจวัดได้ด้วยเครื่องมือ เช่น Marcia's Identity Status Interview (Marcia, J. E., 1966) BRIEF, MU.EF (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล, 2562) อันเป็นรากฐานของสาขา “นิติประสาทวิทยา” (Neurolaw) ที่บทความนี้เสนอให้นำมาเปิดในศาลเยาวชนและครอบครัวไทย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2568 เป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนปัญหาเชิงนิติวิธีดังกล่าวอย่างชัดเจน จำเลยซึ่งเป็นเยาวชนชายกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศต่อเด็กตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 277, 283 ทวิ และ 317 (ประมวลกฎหมายอาญา, 2499) ศาลฎีกาวินิจฉัยวางหลักว่า “สถานที่อื่น” ตามมาตรา 132 วรรคสอง มิได้หมายความว่ารวมถึงศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน เพราะขัดเจตนารมณ์ของหลักการเปี่ยงเบนคดี และให้ปรับใช้มาตรา 132 วรรคแรก โดยมอบตัวจำเลยให้ตาและยาย พร้อมเงื่อนไขรายงานตัว กิจกรรมบำบัด 2 กิจกรรม ครอบครัวสัมพันธ์

และห้ามเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและสุราเป็นเวลา 1 ปี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2568, 2568) คำพิพากษานี้ มีจุดเด่นในการตีความตัวบทอย่างเคร่งครัดสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักการเบี่ยงเบนคดี แต่เมื่อวิเคราะห์ผ่าน มุมมองของทฤษฎีพัฒนาการจิตสังคมและ EF กลับพบช่องว่างอย่างมีนัยสำคัญใน 2 ระดับ ระดับแรก คือ การวินิจฉัย “เหตุแห่งการกระทำความผิด” ศาลระบุเหตุว่า “ความอยากลองและความโง่เขลาในเรื่องเพศ” ซึ่งเป็นการวินิจฉัย เชิงอัตวิสัยทางศีลธรรม มิใช่เชิงภาววิสัยทางวิทยาศาสตร์ ในขณะที่หากวิเคราะห์ผ่านกรอบจิตสังคมพัฒนาการ พฤติกรรมดังกล่าว คือ การสำรวจอัตลักษณ์ทางเพศ (Exploration of Sexual Identity) ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะพัฒนาการ และผ่านกรอบ EF คือ ความพร้อมของ Inhibitory Control และ Working Memory ในการต้านทานสิ่งยั่วยุที่กระตุ้น โดย Limbic System ระดับที่สอง คือ มาตรการที่ศาลกำหนดมิได้ตอบสนองต่อเหตุที่ศาลเองระบุไว้ ไม่มีการให้ความรู้ ทางเพศและความยินยอม (Sex & Consent Education) ไม่มีการฝึกพัฒนา EF เพื่อเสริมการควบคุมตนเอง และ ไม่มีการบำบัดที่มุ่งพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศที่เหมาะสม สะท้อนการขาดหลักความได้สัดส่วนระหว่างเหตุกับมาตรการ (Cause-measure Proportionality) ที่สำคัญ ปัญหานี้มิใช่ข้อจำกัดด้านพยานหลักฐาน เพราะศาลใช้อำนาจตาม มาตรา 132 ภายหลังการสืบพยานเสร็จสิ้น มีข้อเท็จจริงครบถ้วน แต่เป็นข้อจำกัดเชิงนิติวิธี (Juridical Method Limitation) ที่ขาดเครื่องมือในการแปลงข้อเท็จจริงเป็นการวินิจฉัยเชิงวิทยาศาสตร์

ปัญหาการวินิจฉัย “เหตุแห่งการกระทำความผิด” ในคดีเยาวชนจึงมีความลึกซึ้งเกินกว่าจะใช้นิติวิธีที่อาศัย เพียงการตีความตัวบทและบรรทัดฐานจากคำพิพากษาที่วางหลักเกณฑ์การวินิจฉัยว่า “โง่เขลาในเรื่องเพศ” ซึ่งเป็ นการวินิจฉัยเชิงอัตวิสัยที่อ้างอิงมาตรฐานทางศีลธรรมที่ศาลให้คุณค่าเอง ไม่ใช้การวินิจฉัยเชิงภาววิสัยที่อ้างอิงเครื่องมือ ซึ่งพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้ (สมภาร พรหมทา, 2561); (Scott, E. S. & Steinberg, L., 2008) ผู้วิจัยจึงเสนอว่า ศาลควรเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของนิติวิธีจากการวินิจฉัยเชิงอัตวิสัยไปสู่ “นิติวิธีเชิงพัฒนาการ” (Developmentally Informed Juridical Method) อันบูรณาการทฤษฎีพัฒนาการจิตสังคมของอีริกสันและ EF เข้ากับการวินิจฉัยทาง กฎหมายซึ่งสอดคล้องกับทิศทางสากลที่กำลังบูรณาการประสาทวิทยาเข้ากับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน (van Haeringen, S. L. et al., 2026) เทียบเคียงได้กับการที่แพทย์ใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ในการวินิจฉัยโรค จากพยาธิสภาพ เพื่อให้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนสอดคล้องกับเหตุแห่งการกระทำผิดที่วินิจฉัยได้อย่างถูกต้อง ตามหลัก “การวินิจฉัยที่ถูกต้องย่อมนำไปสู่การรักษาที่ถูกต้อง”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบความคิดทางกฎหมายของมาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา 132 แห่ง พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 และข้อบังคับ ของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษา พ.ศ. 2556 และนิติวิธีของศาลในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2568

2. เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่าง “เหตุแห่งการกระทำความผิดที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัย” กับ “มาตรการ ที่ศาลกำหนด” ภายใตกรอบทฤษฎีพัฒนาการจิตสังคมของอีริกสัน และทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function: EF)

3. เสนอแนะ “นิติวิธีเชิงพัฒนาการ” ตามแนวทางการวินิจฉัยเชิงภาววิสัยเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของสาขา “นิติประสาทวิทยา” (Neurolaw) ในศาลเยาวชนและครอบครัวไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) บุรณาการการวิเคราะห์คำพิพากษา (Case Analysis) การวิเคราะห์เชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Comparative Analysis) โดยใช้คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2568 เป็นกรณีศึกษาหลัก

ประชากรในการวิจัย คือ เอกสารทางกฎหมายและทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีสำหรับเด็กและเยาวชน รวมถึงทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการและประสาทวิทยาที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เอกสาร 4 กลุ่ม คือ กฎหมายและข้อบังคับของไทย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2568 เอกสารระหว่างประเทศ และทฤษฎีกับงานวิจัยทางวิชาการ

คัดเลือกด้วยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นการวิจัย ความเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และความน่าเชื่อถือทางวิชาการ

เครื่องมือในการวิเคราะห์ คือ กรอบ “ความได้สัดส่วนระหว่างเหตุกับการกำหนดมาตรการ” (Cause-measure Proportionality Analysis Framework) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการบูรณาการหลักการเบี่ยงเบนคดี ทฤษฎีพัฒนาการจิตสังคม และแนวคิดทักษะสมองส่วนบริหาร กรอบดังกล่าวประเมินความได้สัดส่วน 3 มิติ ได้แก่ มิติที่หนึ่ง การจับคู่ระหว่าง “เหตุของการกระทำผิด” ที่วินิจฉัยกับ “มาตรการที่กำหนด” ว่ามาตรการตอบสนองนั้น โดยตรงหรือไม่ มิติที่สอง ความเหมาะสมของมาตรการกับขั้นพัฒนาการของเยาวชน (Developmental Fit) มิติที่สาม ความสามารถในการตรวจสอบและประเมินผล (Measurability) ของมาตรการ

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ด้วยการอ้างอิงเอกสารที่ผ่าน peer review (Content Validity) และการสามเส้าทางทฤษฎี (Theoretical Triangulation) ระหว่างมุมมองนิติศาสตร์ จิตวิทยาพัฒนาการ และประสาทวิทยาศาสตร์การรู้คิด

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการจากแหล่งทางการ ได้แก่ เว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ราชกิจจานุเบกษา ระบบสืบค้นคำพิพากษาของศาลยุติธรรม สำนักประธานศาลฎีกา เว็บไซต์ OHCHR และฐานข้อมูลวิชาการสากล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดำเนินการสามขั้นตอน คือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนาของกรอบความคิดทางกฎหมายและข้อเท็จจริงในคดี การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของนิติวิธีโดยใช้กรอบการแยกแยะระหว่างวิธีพิจารณาทางกฎหมายเชิงอัตวิสัยและเชิงภาววิสัย ภายใต้การเปรียบเทียบกับกรณีวิจัยทางการแพทย์ และการวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์เพื่อพัฒนารอบ “นิติวิธีเชิงพัฒนาการ” พร้อมข้อเสนอชุดมาตรการทางเลือกและข้อเสนอเชิงนโยบาย

ผลการวิจัย

1. กรอบความคิดทางกฎหมายว่าด้วยมาตรการแทนการพิพากษาและคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2568 กรอบความคิดทางกฎหมายของมาตรการแทนการพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนของไทย วางอยู่บนปรัชญา 4 ประการ ประการแรก แนวคิด Welfare Model ที่ระบบยุติธรรมเด็กต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและพัฒนาการของเด็ก

ยิ่งกว่าการลงโทษ ประการที่สอง หลัก Parens Patriae ที่รัฐทำหน้าที่เสมือนผู้ปกครองในการคุ้มครองเด็กที่ยังไม่อยู่ในวิสัยที่จะดูแลตนเองได้ ประการที่สาม แนวคิด Restorative Justice ที่มุ่งฟื้นฟูเด็กให้กลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม และประการที่สี่ หลักการเบี่ยงเบนคดี (Diversion Principle) ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็ก (The Beijing Rules) ที่ส่งเสริมการเบี่ยงเบนเด็กออกจากกระบวนการพิจารณาพิพากษาแบบปกติให้ได้มากที่สุด ประชุมทั้งสี่นี้ส่งผ่านสู่ตัวบทกฎหมายไทยใน 2 จุดสำคัญ คือ มาตรา 119 ที่กำหนดเป้าหมายของวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนว่ามุ่ง “การฝึกอบรม สอน และสงเคราะห์” ให้เด็กกลับตัวเป็น “พลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ” และ มาตรา 132 ที่กำหนดเครื่องมือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น คือ การใช้มาตรการแทนการพิพากษา

1.1 มาตรา 132 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2553

มาตรา 132 เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดี (การเบี่ยงเบนคดี) แม้ในกรณีที่กระบวนการสืบพยานเสร็จสิ้นแล้ว หากศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา หรือพิติมารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยร้องขอ ศาลอาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว มอบตัวจำเลยให้บุคคลดังกล่าว พร้อมกำหนดเงื่อนไขในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เช่น การรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ การเข้ารับคำปรึกษาแนะนำ การเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดหรือกิจกรรมทางเลือก ภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่าจำเลยอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ บทบัญญัตินี้แบ่งออกเป็น 2 วรรคที่มีลักษณะของมาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนแตกต่างกัน วรรคหนึ่งเป็นมาตรการแบบไม่จำกัดอิสรภาพใช้ในกรณีที่เด็กและเยาวชนมีพิติมารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยความดูแลเอาใจใส่ (Authoritative Parenting) หรือบุคคลดังกล่าวพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการอบรมและเลี้ยงดู (Communication) อันเป็นรูปแบบการเบี่ยงเบนคดีโดยอาศัยครอบครัวเป็นฐาน (Family-based Diversion) ที่กฎหมายให้ความสำคัญกับครอบครัวและชุมชนในการฟื้นฟู ส่วนวรรคสองเป็นมาตรการแบบจำกัดอิสรภาพใช้เมื่อเด็กไม่มีบุคคลดูแลใกล้ชิด (Uninvolved Parenting Style) หรือมีความจำเป็นที่ทำให้การส่งไปอยู่ในสถานพินิจ “สถานที่อื่น” จะเป็นประโยชน์แก่เด็กยิ่งกว่าตามหลักวิธีทางที่น้อยที่สุดที่จะทำให้บรรลุผล

ลักษณะสำคัญของมาตรา 132 คือ เป็นเครื่องมือ Pre-judgment Diversion ที่ศาลใช้แม้หลังจากการสืบพยานเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อเปิดทางให้คดียุติได้โดยไม่ต้องมีคำพิพากษา ผ่านการทำงานคู่กับมาตรา 133 ซึ่งกำหนดว่า เมื่อจำเลยปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดตามมาตรา 132 ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดแล้ว ให้ศาลสั่งยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลย และให้ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ แต่หากจำเลยผิดเงื่อนไข ก็ให้ศาลยกคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาต่อไป ลักษณะของมาตรา 132 จึงแตกต่างจากการลงโทษหรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามคำพิพากษา ที่เป็นมาตรการสำหรับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนหลังจากศาลมีคำพิพากษา (Post-judgment) ลักษณะที่แตกต่างกันนี้เองเป็นประเด็นสำคัญที่ศาลฎีกาใช้เป็นเหตุผลหลักในการตีความเพื่อปรับใช้มาตรานี้ในคำพิพากษาที่ 1688/2568

แม้กฎหมายไทยจะวางเป้าหมายและเครื่องมือไว้ แต่กรอบความคิดทางกฎหมายปัจจุบันยังขาด 3 มิติที่จำเป็น 1) เป้าหมาย ที่มาตรา 119 กำหนด คือ “พลเมืองดี” ซึ่งเป็นแนวคิดกว้าง แต่ไม่มีตัวชี้วัดของพัฒนาการแต่ละช่วงวัย 2) เกณฑ์การประเมิน ที่มาตรา 119 ระบุ “บุคลิกลักษณะ สภาพร่างกาย และสภาพจิต”

เปิดประตูให้นำเครื่องมือประสาทจิตวิทยา (Executive Function และ Identity Status) มาประเมินได้ แต่กฎหมายไม่ระบุเครื่องมือเฉพาะ ทำให้ศาลใช้ดุลพินิจเชิงอัตวิสัย และ 3) หลักความเหมาะสมรายบุคคล ที่ระบุ “ให้เหมาะสมกับตัวเด็กและพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง” สอดคล้องกับ “หลักความได้สัดส่วนระหว่างเหตุกับการกำหนดมาตรการ” (Cause-measure Proportionality) ที่บทความนี้เสนอ ช่องว่างทั้งสามนี้เป็นเหตุให้บทความเสนอการกรอของอีริคสันและ EF เข้าสู่นิติวิธีของศาลเยาวชนและครอบครัว

1.2 ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. 2556

ข้อบังคับนี้ออกตามมาตรา 7 และมาตรา 132 วรรคสาม แบ่งเป็น 3 หมวด (หมวด 1 หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข ข้อ 5 - 15, หมวด 2 วิธีการประเมินสภาพปัญหา ข้อ 16 - 18, หมวด 3 การเตรียมความพร้อมเพื่อมอบตัว ข้อ 19 - 20)

บทบัญญัติที่เป็นหัวใจสำคัญมี 3 ข้อ 1) ข้อ 5 กำหนดเงื่อนไข 4 ประการในการออกคำสั่ง คือ คดีเสร็จการพิจารณาแล้ว พฤติการณ์ไม่เป็นภัยร้ายแรงเกินสมควร เด็กมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ และอายุไม่เกิน 24 ปีบริบูรณ์ 2) ข้อ 9 ให้ศาล “กำหนดเงื่อนไขในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามสภาพปัญหาของเด็กและเยาวชน” คำว่า “ตามสภาพปัญหา” คือ ฐานทางกฎหมายของหลักลักษณะเฉพาะรายบุคคล (Individualization) และหลักความได้สัดส่วนระหว่างเหตุกับการกำหนดมาตรการ (Cause-measure Proportionality) และ 3) ข้อ 17 หมวด 2 กำหนดให้การประเมินสภาพปัญหาต้อง “คำนึงถึงปัจจัยด้านร่างกาย สุขภาพจิต และครอบครัวของเด็ก รวมทั้งสังคม สิ่งแวดล้อม พฤติการณ์แห่งคดี สาเหตุแห่งการกระทำความผิด แนวโน้มการกระทำผิดซ้ำ และความจำเป็นในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรายบุคคล” เปิดช่องให้บูรณาการความรู้ทางจิตวิทยาพัฒนาการและ EF เป็น “ความรู้ของศาลชำนาญพิเศษ” (Judicial Notice) ได้

1.3 ข้อเท็จจริงและคำวินิจฉัยในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2568

ข้อเท็จจริงในคดี พนักงานอัยการฟ้องนาย ธ. เยาวชนชาย ในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(18), 91, 277, 283 ทวิ และ 317 อันเกี่ยวข้องกับการกระทำชำเราเด็กหญิง ณ. การพรางผู้เยาว์ และการเผยแพร่ภาพ จำเลยให้การรับสารภาพ วางเงิน 40,000 บาทเยียวยาผู้เสียหาย และแถลงว่ากระทำไปเพราะ “ความอยากลองและโง่เขลาในเรื่องเพศ” มิได้เผยแพร่ภาพของผู้เสียหาย ภูมิหลังครอบครัวจากรายงานสืบเสาะปรากฏว่า เดิมจำเลยพักกับปู่ย่าที่ไม่เข้มงวด เมื่อจบมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำเลยย้ายมาอยู่กับตายายที่เข้มงวดกว่ามาก ปัจจุบันศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1

ศาลชั้นต้นใช้ดุลพินิจใช้อำนาจตามมาตรา 132 และปรับใช้มาตรการตามวรรคสองส่งจำเลยไปฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 1 จังหวัดระยอง เป็นเวลา 1 ปีพร้อมเงื่อนไขให้ฝึกวิชาชีพอย่างน้อย 2 หลักสูตร ศาลอุทธรณ์ชำนาญพิเศษแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวพิพากษาแก้เป็นให้ส่งฝึกอบรมวิชาชีพที่ศูนย์ฝึกเป็นเวลา 6 เดือน เมื่อจำเลยฎีกา ศาลฎีกาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวได้วินิจฉัยกลับให้ใช้มาตรา 132 วรรคหนึ่ง

เหตุผลของศาลฎีกา ประกอบด้วย 2 ประเด็นสำคัญ ประเด็นแรกการตีความตามตัวบท ศาลฎีกาวางหลักว่า “สถานที่อื่น” ตามมาตรา 132 วรรคสอง มิได้หมายรวมถึงศูนย์ฝึกและอบรมเด็กหรือเยาวชนตามคำพิพากษา จึงไม่อาจส่งจำเลยที่อยู่ในระหว่างการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีไปยังศูนย์ฝึกอบรมได้ เพราะขัดต่อเจตนารมณ์ของการใช้มาตรการแทนการพิพากษาที่มุ่งหมายเป็ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการพิจารณาพิพากษาแบบปกติ

ให้ได้มากที่สุด ประเด็นที่สองเรื่องการกำหนดมาตรการตามวรรคหนึ่ง ศาลฎีกาให้น้ำหนักแก่ความพร้อมของตาและยาย ในฐานะผู้ปกครองที่เข้มงวดและให้ความสำคัญแก่การศึกษาของจำเลย คำรับสารภาพของจำเลยต่อศาลทั้งส่วนการกระทำความผิดและเหตุแห่งการกระทำความผิด การวางเงินเยียวยา และพฤติการณ์ที่จำเลยไม่ได้เผยแพร่ภาพของผู้เสียหาย ศาลจึงพิพากษาให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยมอบตัวให้ตาและยาย พร้อมเงื่อนไข 4 ข้อ 1) ให้จำเลยรายงานตัวเพื่อรับคำปรึกษาแนะนำที่ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ ต่อนักจิตวิทยาหรือผู้ให้คำปรึกษาและรายงานผลการศึกษาและกิจกรรมงานอดิเรก 2) ให้จำเลยเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดหรือกิจกรรมทางเลือกของศาลชั้นต้นอย่างน้อย 2 กิจกรรม 3) ให้จำเลยและผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ และให้ผู้ปกครองเข้ารับคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กชายที่เข้าสู่วัยรุ่นและเข้มงวดในการติดตามพฤติกรรมและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของจำเลย และ 4) ห้ามจำเลยยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกประเภทและห้ามดื่มสุรา เป็นเวลา 1 ปี

2. กรอบทฤษฎีและวิธีวินิจฉัยทางกฎหมายเชิงทฤษฎี

2.1 ทฤษฎีพัฒนาการจิตสังคมของอีริก อีริกสัน

อีริก อีริกสัน เสนอทฤษฎีพัฒนาการจิตสังคม (Psychosocial Development Theory) อธิบายพัฒนาการของมนุษย์ตลอดวงจรชีวิต (Life Cycle) บนพื้นฐาน “หลักพัฒนาการตามลำดับขั้น” (Epigenetic Principle) ที่ยึดแนวคิดจากชีววิทยาพัฒนาการ ความล้มเหลวในขั้นใดขั้นหนึ่งจะสะสมและส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพในระยะยาว ด้วยเหตุนี้ การวินิจฉัยพฤติกรรมของเยาวชนต้องมองในมิติของ “วงจรชีวิตทั้งหมด” มิใช่เพียง “ภาพถ่ายของช่วงวัย” หนึ่ง

อีริกสันแบ่งวงจรชีวิตเป็น 8 ขั้น แต่ละขั้นมี “วิกฤตทางจิตสังคม” (Psychosocial Crisis) เฉพาะ จากวัยทารก (Trust vs. Mistrust) ผ่านวัยรุ่น (Identity vs. Role Confusion) วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง (Generativity vs. Stagnation) ถึงวัยสูงอายุ (Integrity vs. Despair) การผ่านวิกฤตแต่ละขั้นได้สำเร็จจะพัฒนา “คุณธรรม” (Virtue) เป็นรากฐานของบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ (Healthy Personality) ในขณะที่การล้มเหลวจะสะสมและขัดขวางพัฒนาการในขั้นถัดไป

จุดที่บทความนี้สนใจ คือ ขั้นที่ 5 Identity vs. Role Confusion ของวัยรุ่นอายุ 12 - 18 ปี หากผ่านวิกฤตนี้ได้สำเร็จ วัยรุ่นจะพัฒนาคุณธรรม “ความซื่อสัตย์ต่อตน” (Fidelity) ในทางกลับกัน หากล้มเหลวจะนำไปสู่ “การสับสนในบทบาทหน้าที่” (Role Confusion) หรือ “อัตลักษณ์เชิงลบ” (Negative Identity) ส่งผลกระทบต่อ “บุคลิกภาพที่ไม่สมบูรณ์” (Unhealthy Personality) ในระยะยาว เจมส์ มาร์เซีย พัฒนารอบ Identity Status จำแนกสถานะอัตลักษณ์เป็น 4 กลุ่มตามมิติ “การสำรวจ” (Exploration) และ “การยึดมั่น” (Commitment) ได้แก่ Identity Achievement, Foreclosure, Moratorium และ Diffusion ซึ่งเป็นเครื่องมือเชิงทฤษฎีที่สามารถใช้ในการวินิจฉัยอัตลักษณ์ของเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

ปลายทางของพัฒนาการ คือ “บุคลิกภาพที่สมบูรณ์” (Healthy Personality) ที่ตกผลึกในขั้นที่ 7 (Generativity คือ การเป็นผู้ก่อการกำเริบที่จะดูแลคนรุ่นถัดไปในฐานะ “พลเมืองดี” ที่ผลิตคุณค่าให้ชุมชนและรัฐ) และขั้นที่ 8 (Integrity คือ ความรู้สึกซื่อตรง ภาคภูมิใจต่อชีวิตที่ผ่านมาว่าทำได้อย่างดีแล้ว) โดย Integrity ไม่อาจเกิดขึ้นได้หากไม่มี Generativity และ Generativity ไม่อาจเกิดขึ้นได้หากไม่มี Identity ที่มั่นคงในขั้นที่ 5 ด้วยเหตุข้างต้น “หลัก Epigenetic Principle” นี้จึงมีนัยสำคัญต่อนิวัติวิธีของศาลเยาวชน 3 ประการ คือ 1) การวินิจฉัย “เหตุแห่งการกระทำความผิด” ต้องคำนึงถึงพัฒนาการที่ผ่านมาในขั้น 1 - 4 มิใช่เฉพาะขั้นที่ 5 2) มาตรการต้องมีเป้าหมาย

ระยะยาวที่เปิดทางสู่ Generativity และ Integrity สอดคล้องกับเจตนารมณ์ “พลเมืองดี” ตามมาตรา 119 และ 3) การประเมินผลต้องมองในมิติ “ลำดับขั้นพัฒนาการ” มิใช่เพียงการลดพฤติกรรมเสี่ยงในระยะสั้น เมื่อพิจารณาในมุมนี้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2568 ที่วินิจฉัยเหตุว่า “อยากลองและโง่เขลาในเรื่องเพศ” สะท้อน “ภาพถ่าย” (Snapshot) ของพฤติกรรมในขั้นที่ 5 โดยมีได้พิจารณาผลกระทบต่อขั้นที่ 6 - 8

2.2 ทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function)

ทักษะสมองส่วนบริหาร หมายถึง ความสามารถของสมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ในการกำกับ ควบคุมความคิด อารมณ์ และการกระทำให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดเองภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยมีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ความสามารถในการควบคุมตัวเองด้วยตนเอง (Inhibitory Control) ความจำใช้งาน (Working Memory) และ ความคิดยืดหยุ่น (Cognitive Flexibility)

แบบจำลองระบบคู่ (Dual-systems Model) ของสไตน์เบิร์ก ระบุว่า ระบบประมวลผลทางสังคมและอารมณ์ (Socio-emotional System) ของวัยรุ่นพัฒนาเร็วกว่าระบบควบคุมการรู้คิด (Cognitive Control System) เกิดเป็นช่องว่างแห่งพัฒนาการ (Maturity Gap) ในช่วงอายุ 12 - 17 ปี อธิบายว่าเหตุใดวัยรุ่นจึงแสวงหาความตื่นเต้นท้าทายที่มีความเสี่ยง แม้จะรู้ว่าผิด

ความบกพร่อง EF สัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมก้าวร้าว การตัดสินใจที่ผิดพลาด และการกระทำผิดซ้ำของเยาวชน อย่างไรก็ตาม EF ฝึกฝนและพัฒนาได้ผ่านโปรแกรมเฉพาะทาง เช่น การเจริญสติบำบัด (Mindfulness-based Intervention) การบำบัดความคิดและพฤติกรรม (CBT) ที่ปรับเหมาะกับวัยรุ่น และการโค้ชเพื่อพัฒนาทักษะสมอง (EF Coaching) ดังนั้น มาตรการเบี่ยงเบนคดีที่บูรณาการโปรแกรมฝึก EF จึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำอย่างยั่งยืน

เครื่องมือประเมิน EF ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล คือ Behavior Rating Inventory of Executive Function (BRIEF) สำหรับประเทศไทย สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ได้พัฒนา MU.EF ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะเด็กและเยาวชนไทย ทั้งสองเครื่องมือผ่านการทดสอบคุณสมบัติทางจิตวิทยา (Psychometric Properties) และความเที่ยงตรง (Validity) จึงเป็นเครื่องมือตรวจวินิจฉัยเชิงภาวะวิสัย (Objective Diagnostic Instrument) ที่มีน้ำหนักทางวิชาการในกระบวนการชั้นศาลได้

2.3 วิธีการพิจารณาทางกฎหมายเชิงอัตวิสัยและวิธีการพิจารณาทางกฎหมายเชิงภาวะวิสัย

ในการวินิจฉัย “เหตุแห่งการทำความผิด” ของเด็กและเยาวชน ผู้พิพากษาสามารถประยุกต์วิธีการพิจารณาทางกฎหมายได้ 2 รูปแบบ รูปแบบแรก วิธีการเชิงอัตวิสัย (Subjective Juridical Method) ที่อาศัยประสบการณ์ส่วนบุคคล จิตสำนึกทางศีลธรรม และดุลยพินิจเชิงคุณค่า สะท้อนผ่านถ้อยคำในชีวิตประจำวัน เช่น “ความโง่เขลา” “ความหลงผิด” หรือ “การรู้เท่าไม่ถึงการณ์” แม้จะยืดหยุ่นในการตีความ แต่ผลลัพธ์มีความเป็นส่วนตัวสูง ยากต่อการตรวจสอบ และเสี่ยงต่ออคติ รูปแบบที่สอง วิธีการเชิงภาวะวิสัย (Objective Juridical Method) ที่อ้างอิงเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validation) เช่น การวิเคราะห์สถานะอัตลักษณ์ตาม Marcia's Identity Status การวัด EF ด้วย BRIEF หรือ MU.EF ตลอดจนการประเมินประสบการณ์เชิงลบในวัยเด็ก (Adverse Childhood Experiences: ACEs) ทำให้คำวินิจฉัยโปร่งใส ตรวจสอบและทำซ้ำได้ และลดอคติของผู้วินิจฉัยอย่างมีนัยสำคัญ

กรอบเทียบเคียงกับการวินิจฉัยทางการแพทย์ (Medical-diagnostic Analogy) ชี้ว่า การเวชปฏิบัติไม่อาจอาศัยข้อสรุปเชิงอัตวิสัย เช่น “ผู้ป่วยอ่อนแอ” แต่ต้องพึ่งพาเครื่องมือและเกณฑ์มาตรฐานสากลอย่าง ICD-11 หรือ DSM-5-TR เพราะการวินิจฉัยที่คลาดเคลื่อนย่อมนำไปสู่การรักษาที่ผิดพลาด (Wrong Diagnosis, Wrong Treatment) ในทำนองเดียวกัน การวินิจฉัย “เหตุแห่งการกระทำความผิด” ด้วยวิธีเชิงอัตวิสัยย่อมทำให้มาตรการบิดเบือนจากข้อเท็จจริง การเปลี่ยนผ่านสู่แนวทางเชิงภาววิสัยจึงเป็นเงื่อนไขจำเป็น (Necessary Condition) เพื่อบรรลุเจตนารมณ์ของมาตรา 132 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2556 ที่กำหนดให้การออกแบบมาตรการต้องสอดคล้อง “ตามสภาพปัญหา” และจำเพาะเจาะจง “เป็นรายบุคคล”

ด้วยเหตุนี้ ทฤษฎีของอีริกสันและเกณฑ์การประเมิน EF จึงมีสถานะเป็น “เครื่องมือวินิจฉัยเชิงภาววิสัยทางวิทยาศาสตร์” (Objective Diagnostic Instruments) ที่ควรเป็นมาตรฐานในนิติวิธีของกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน เสมือนการใช้เกณฑ์ DSM-5-TR วินิจฉัยความผิดปกติตามมาตรา 65 แห่งประมวลกฎหมายอาญาในคดีผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นแนวทางที่นักกฎหมายยอมรับมาอย่างยาวนาน โดยไม่กระทบต่อหลักความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษา

3. นิติวิธีเชิงพัฒนาการ (Developmentally Informed Juridical Method)

จากการวิเคราะห์ในส่วนที่ 1 และ 2 ผู้วิจัยจึงเสนอ “นิติวิธีเชิงพัฒนาการ” (Developmentally Informed Juridical Method) เป็นโมเดล 6 ขั้นตอน อันเป็นแนวทางการวินิจฉัยและกำหนดมาตรการในคดีเยาวชนตามมาตรา 132 ที่บูรณาการศาสตร์ทางกฎหมายเข้ากับทฤษฎีพัฒนาการจิตสังคมของอีริก อีริกสันและทักษะสมองส่วนบริหาร (Executive Function) เพื่อให้การวินิจฉัย “เหตุแห่งการกระทำความผิด” และการกำหนดมาตรการเป็นไปบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ตรวจวัดได้ มิใช่บนการอนุมานเชิงศีลธรรมของศาล นิติวิธีเชิงพัฒนาการประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) การวินิจฉัยเชิงภาววิสัยด้วยเครื่องมือ 3 มิติ ทฤษฎี Identity Status ของอีริกสัน - มาร์เซีย ทักษะสมองส่วนบริหาร (EF) และบริบทครอบครัว 2) หลักความได้สัดส่วนระหว่างเหตุที่วินิจฉัยกับมาตรการที่กำหนด (Cause-measure Proportionality) 3) มาตรการที่ตอบเหตุได้ตรงจุด (Targeted Measures) และ 4) วงจรการประเมินซ้ำและปรับเปลี่ยน (Adaptive Loop) ดังจะแสดงในภาพที่ 1 ในส่วนองค์ความรู้ใหม่

องค์ประกอบที่หนึ่งของนิติวิธีเชิงพัฒนาการ คือ การวินิจฉัยเชิงภาววิสัยที่อาศัยเครื่องมือ 3 มิติ ได้แก่ มิติแรก ทฤษฎี Identity Status ของอีริกสัน - มาร์เซีย ที่ใช้แบบสัมภาษณ์ Identity Status Interview จำแนกอัตลักษณ์ของเยาวชนเป็น 4 กลุ่ม (Identity Achievement, Foreclosure, Moratorium และ Diffusion) เพื่อระบุตำแหน่งของจำเลยในการพัฒนาอัตลักษณ์ มิติที่สอง ทักษะสมองส่วนบริหาร ที่ตรวจวัดได้ด้วยเครื่องมือมาตรฐาน เช่น BRIEF ในระดับสากล หรือ MU.EF ในประเทศไทย ซึ่งวัด Inhibitory Control, Working Memory และ Cognitive Flexibility ครบทั้ง 3 องค์ประกอบ และ มิติที่สาม บริบทครอบครัว ที่รวมสภาพการเลี้ยงดู ความสัมพันธ์กับผู้ดูแลหลัก และการมีแบบอย่างที่ดี (Role Model) ในชีวิต งานวิจัยเชิงประจักษ์กับเยาวชน 52 คนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก พบว่า การมีแบบอย่างที่ดีเป็นปัจจัยเดียวที่สัมพันธ์กับสุขภาวะทางจิตของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) สะท้อนความสำคัญของบริบทครอบครัวต่อพัฒนาการของอัตลักษณ์

องค์ประกอบที่สองและสาม คือ หลักความได้สัดส่วนระหว่างเหตุกับมาตรการ (Cause-measure Proportionality) และมาตรการที่ตอบเหตุได้ตรงจุด (Targeted Measures) เมื่อประยุกต์กับคำพิพากษาฎีกาที่ 1688/2568 เหตุ “อยากลองและโง่เขลาในเรื่องเพศ” หากแปลเป็นการวินิจฉัยเชิงทฤษฎี สะท้อน 1) การสำรวจอัตลักษณ์ทางเพศ ในขั้น Identity vs. Role Confusion 2) ความพร้อมของ Inhibitory Control ต่อสิ่งยั่วเย้าที่กระตุ้นโดย Limbic System 3) Working Memory ที่ไม่เพียงพอต่อการคิดวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจ และ 4) บริบทครอบครัวที่ขาดผู้ใหญ่เพศชายเป็นแบบอย่างเชิงบวก มาตรการที่ตรงเหตุจึงต้องรวม การให้ความรู้ทางเพศและความยินยอม (Sex & Consent Education) ร่วมกับ CBT โปรแกรมฝึก EF (Mindfulness-based EF Training) โปรแกรมพี่เลี้ยง (Mentoring Program) และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว (Family Strengthening) แทนที่จะกำหนดเพียงการรายงานตัวและห้ามยาเสพติด/สุรา

องค์ประกอบที่สี่ คือ วงจรการประเมินซ้ำและปรับเปลี่ยน (Adaptive Loop) ที่มาตรการต้องประเมินผลด้วยเครื่องมือเดิมเป็นระยะ และปรับเปลี่ยนตามพัฒนาการที่เกิดขึ้นจริง เปลี่ยนกระบวนทัศน์จาก “นิติวิธีเชิงคงที่” (Static Juridical Method) ไปสู่ “นิติวิธีเชิงปรับตัว” (Adaptive Juridical Method) เปรียบเสมือนแพทย์ที่ปรับยาตามพยาธิสภาพที่เปลี่ยนแปลง ในระดับสากล นิติวิธีเชิงพัฒนาการนี้สอดคล้องกับทิศทางของนิติประสาทวิทยา (Neurolaw) ที่กำลังขยายตัวในศาลเยาวชนทั่วโลก งานวิจัยในต่างประเทศ พบว่า แม้ในระบบศาลที่ก้าวหน้า EF ยังเป็น “blind spot” สะท้อนว่าเป็นปัญหาสากล ในระดับประเทศ งานเชิงประจักษ์ในเยาวชนศูนย์ฝึกฯ บ้านกาญจนาภิเษก พบว่า กว่าร้อยละ 75 มีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองระดับปานกลางถึงน้อย และ “ขาดประสบการณ์ที่สำคัญต่อการควบคุมตนเองในการดำรงชีวิต” สะท้อนความพร้อม EF และอัตลักษณ์ในเยาวชนไทย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามลำดับวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้

1. อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อแรก: กรอบความคิดทางกฎหมายของมาตรา 132

ผลการศึกษาพบว่า กรอบความคิดทางกฎหมายของมาตรา 132 วางอยู่บนปรัชญา 4 ประการ (Welfare Model, Parens Patriae, Restorative Justice และ Diversion Principle) อันสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกรอบสากลด้านสิทธิเด็ก โดยเฉพาะอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ข้อ 3 และ 40 (United Nations, 1989) และข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน (Beijing Rules) (United Nations, 1985) ที่มุ่งเน้นการเปี่ยมเบนคดี คำพิพากษาฎีกาที่ 1688/2568 ที่วินิจฉัยว่า “สถานที่อื่น” ตามมาตรา 132 วรรคสอง ไม่รวมถึงศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน เป็นการตีความที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักการเปี่ยมเบนคดี ในแง่นี้ คำพิพากษาดังกล่าวมีจุดเด่นในการรักษาเจตนารมณ์ของกฎหมาย

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาผ่านกรอบประเด็นข้อวินิจฉัยในคดีอาญา (เจริญ ภักดีธนากุล, 2566) โดยเฉพาะประเด็นที่ 4 ว่าด้วยการประเมินตัวเด็ก สภาพครอบครัว และสาเหตุแห่งการกระทำความผิด พบว่า กรอบกฎหมายปัจจุบันยังขาดตัวชี้วัดเชิงพัฒนาการ (Developmental Indicators) ที่ชัดเจน ทำให้การใช้ดุลพินิจของศาลพึ่งพาเพียงการตีความตามตัวบทและบรรทัดฐานจากคำพิพากษา โดยมิได้บูรณาการกับองค์ความรู้จากจิตวิทยาพัฒนาการและประสาทวิทยา ช่องว่างนี้ คือ สิ่ง “นิติวิธีเชิงพัฒนาการ” มุ่งเติมเต็ม

2. อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่สอง: ความสอดคล้องระหว่างเหตุแห่งการทำความผิดกับมาตรการที่ศาลกำหนด

ผลการศึกษาพบว่า การวินิจฉัยเหตุของศาลในคดี 1688/2568 ว่า “อยากลองและโง่เขลาในเรื่องเพศ” เป็นการวินิจฉัยเชิงอัตวิสัยทางศีลธรรม มิใช่เชิงภาววิสัยทางวิทยาศาสตร์ และมาตรการที่กำหนด (รายงานตัว และห้ามยาเสพติด/สุรา) มิได้ตอบสนองต่อเหตุที่ศาลเองระบุไว้ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานของ สมภาร พรหมทา ที่ชี้ว่าการตัดสินทางศีลธรรมที่ไม่อ้างอิงเครื่องมือเชิงวิทยาศาสตร์ย่อมเป็นเพียงการสะท้อนค่านิยมของผู้ตัดสิน (สมภาร พรหมทา, 2561) และของ Scott, E. S. & Steinberg, L. ที่ชี้ว่า การวินิจฉัยพฤติกรรมของวัยรุ่นต้องอาศัยความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของสมองเฉพาะวัย (Scott, E. S. & Steinberg, L., 2008)

เมื่อแปลเหตุที่ศาลระบุไว้เป็นการวินิจฉัยเชิงภาววิสัยตามทฤษฎีของอีริกสันและ EF จะเห็นว่า “ความอยากลอง” สะท้อนการสำรวจอัตลักษณ์ทางเพศ (Exploration of Sexual Identity) ในขั้นที่ 5 ของอีริกสัน ขณะที่ “ความโง่เขลา” สะท้อนความพร่องของ Inhibitory Control และ Working Memory ตามแนวคิด EF (ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, 2562) ที่ทำให้วัยรุ่นไม่สามารถยับยั้งแรงกระตุ้นจาก Limbic System ที่พัฒนาเต็มที่แล้ว ในขณะที่ Prefrontal Cortex ยังพัฒนาไม่สมบูรณ์จนอายุประมาณ 25 ปี งานวิจัยเชิงประจักษ์ของ ปพนพัชร ชัยศิริวิกรม และพีรพนธ์ ลือบุญธวัชชัย ยืนยันความพร่อง EF เชิงระบบในเยาวชนไทย โดยพบว่า เยาวชนในศูนย์ฝึกฯ บ้านกาญจนาภิเษกกว่าร้อยละ 75 มีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองระดับปานกลางถึงน้อย และ “ขาดประสบการณ์ที่สำคัญต่อการควบคุมตนเองในการดำรงชีวิต” (ปพนพัชร ชัยศิริวิกรม และพีรพนธ์ ลือบุญธวัชชัย, 2566) สะท้อนว่าปัญหานี้มิใช่เฉพาะคดี 1688/2568 แต่เป็นปัญหาเชิงระบบของเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมไทย ดังนั้น มาตรการที่ตรงเหตุจึงต้องประกอบด้วยการให้ความรู้ทางเพศและความยินยอม การฝึก EF อย่างเป็นระบบ การจัดพี่เลี้ยงต้นแบบและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวแทนที่จะกำหนดเพียงมาตรการทั่วไปที่ไม่ตอบเหตุ

3. อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่สาม: นิติวิธีเชิงพัฒนาการและการเปิด Neurolaw ในศาลเยาวชนและครอบครัวไทย

ผลการศึกษาในส่วนที่ 3 เสนอ “นิติวิธีเชิงพัฒนาการ” (Developmentally Informed Juridical Method) ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ การวินิจฉัยเชิงภาววิสัย 3 มิติ Cause-measure Proportionality มาตรการที่ตรงเหตุ และ Adaptive Loop ข้อเสนอสอดคล้องกับทิศทางสากลของวงวิชาการนิติประสาทวิทยา (Neurolaw) ที่กำลังขยายตัวในศาลเยาวชนทั่วโลก อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยตระหนักถึงข้อจำกัดเชิงปฏิบัติของการนำ BRIEF หรือ MU.EF มาใช้ในชั้นศาล ทั้งภาระงานคดีจำนวนมาก บุคลากรผู้ชำนาญที่กระจายไม่ทั่วถึง และค่าใช้จ่ายด้านเครื่องมือและผู้เชี่ยวชาญ ข้อจำกัดเหล่านี้จัดการได้ผ่านการนำร่องในคดีบางประเภทก่อนขยายผล การจัดทำเครือข่ายนักจิตวิทยาประจำศาลระดับเขต และการพัฒนาเครื่องมือประเมินโดยสถาบันในประเทศ จึงเป็นโจทย์การออกแบบกระบวนการให้เหมาะกับบริบทศาลไทย มิใช่เหตุผลปฏิเสธการประยุกต์ Neurolaw

นอกจากนี้ การเชื่อมโยงเจตนารมณ์ “พลเมืองดี” ตามมาตรา 119 กับแนวคิด Generativity ในขั้นที่ 7 ของอีริกสัน ทำให้เห็นว่าเป้าหมายของกฎหมายไทยกับทฤษฎีพัฒนาการสากลมีจุดร่วม กล่าวคือ การหล่อหลอมให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ผลิตคุณค่าให้สังคม และมี Integrity เมื่อมองย้อนกลับมาในวัยสูงอายุ มาตรการตามมาตรา 132 จึงมิควรเป็นเพียงการระงับพฤติกรรมในปัจจุบัน แต่ต้องเป็นการเปิดทางสู่พัฒนาการในขั้นที่ 6, 7 และ 8 ของชีวิตเยาวชน

ที่สำคัญที่สุด หลัก Epigenetic Principle และ Critical Period ของอีริคสันมีนัยพิเศษต่อกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน เพราะวัยรุ่นเป็นช่วงวิกฤต (Critical Period) ของการพัฒนาอัตลักษณ์ ที่หากผ่านไปโดยไม่ได้รับการแก้ไขที่เหมาะสม จะไม่สามารถย้อนกลับมาแก้ไขได้โดยง่าย มาตรา 132 จึงเป็น “หน้าต่างโอกาส” (Window of Opportunity) ที่ศาลควรใช้เพื่อแทรกแซงในเวลาที่ยังสามารถปรับเปลี่ยนพัฒนาการของเยาวชนได้ ความล้มเหลวในการกำหนดมาตรการที่ตรงเหตุในขั้นนี้จึงมิใช่เพียงความล้มเหลวของคดี แต่เป็นการตัดทอนความเป็นไปได้ของชีวิตทั้งวงจรของเยาวชน

ทั้งนี้ การวิจัยนี้มีข้อจำกัด 3 ประการที่ผู้อ่านควรพิจารณา ประการแรก เป็นการศึกษากรณีเดียว (Single-case Analysis) ที่ใช้คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2568 เป็นกรณีศึกษาหลัก ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะจึงอาจต้องการการตรวจสอบเพิ่มเติมจากกรณีคดีอื่น ๆ ในวงกว้าง ประการที่สอง การวิจัยเชิงเอกสารไม่ได้ทดสอบเชิงประจักษ์ว่า มาตรการที่เสนอ (เช่น EF Coaching หรือ Sex Education) จะมีประสิทธิภาพในการลดการกระทำผิดซ้ำในบริบทไทยจริงหรือไม่ ซึ่งต้องอาศัยการวิจัยติดตามผล (Follow-up Study) ในอนาคต ประการที่สาม กรอบ “นิติวิธีเชิงพัฒนาการ” ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นการสังเคราะห์เชิงทฤษฎี ที่ยังไม่ได้รับการทดสอบการนำไปใช้จริงโดยผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว การวิจัยในอนาคตควรนำกรอบนี้ไปทดสอบในรูปแบบ Pilot Study หรือ Action Research ร่วมกับผู้พิพากษาและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน

องค์ความรู้ใหม่

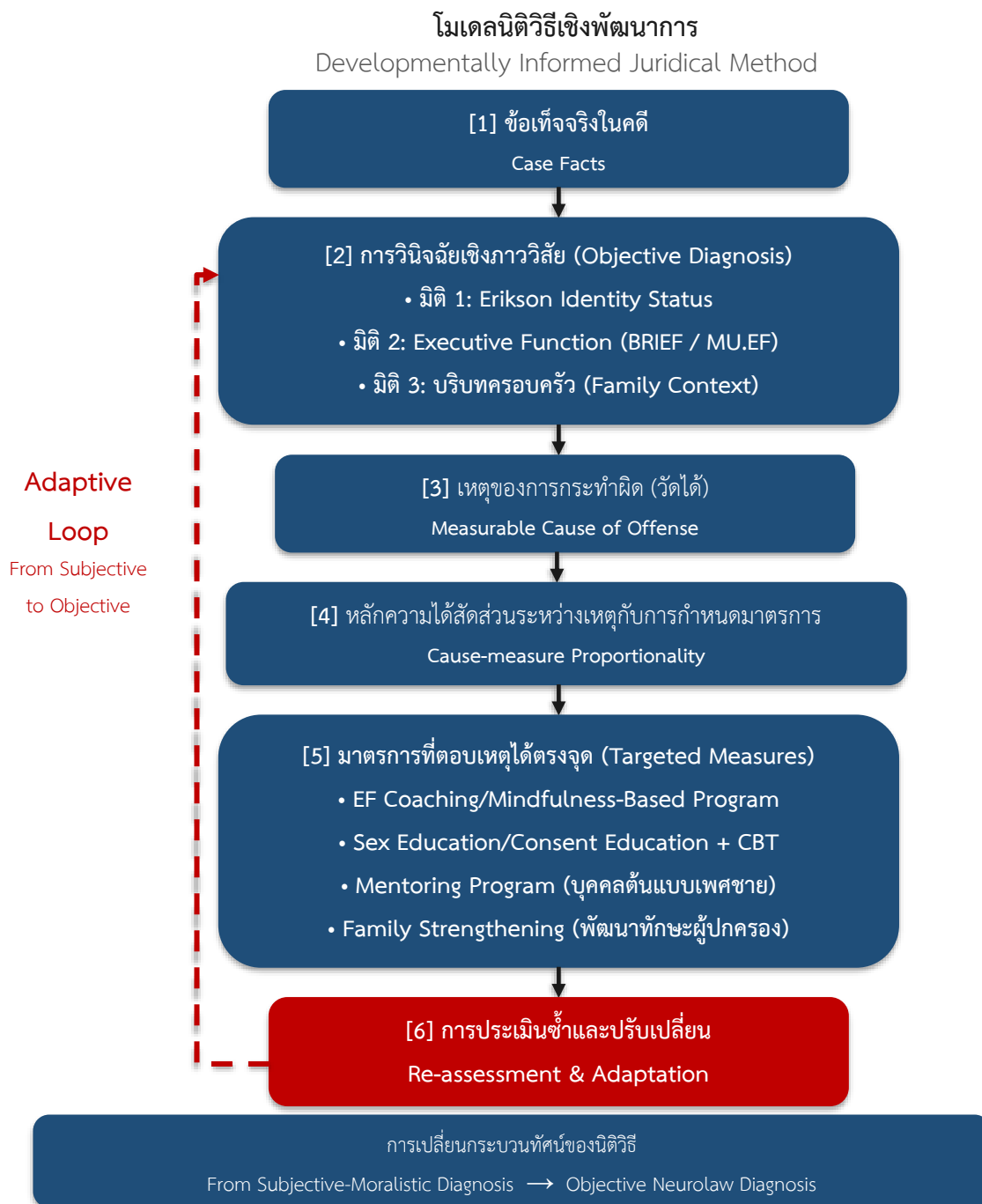
บทความวิจัยนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ 5 ประการ ที่เป็นการก้าวข้ามจากงานวิชาการกฎหมายเด็กและเยาวชนของไทยในอดีต ดังนี้

1. การเปิดสาขา “นิติประสาทวิทยา” (Neurolaw) ในศาลเยาวชนและครอบครัวไทย

บทความนี้เป็นงานชิ้นแรกในประเทศไทยที่บูรณาการประสาทวิทยา (Executive Function) เข้ากับนิติวิธีของศาลเยาวชนและครอบครัวอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับทิศทางสากลของ Neurolaw เปิดสาขาวิชาใหม่ที่ผสมผสานนิติศาสตร์ จิตวิทยาพัฒนาการ และประสาทวิทยา

2. การเสนอ “นิติวิธีเชิงพัฒนาการ” (Developmentally Informed Juridical Method)

กรอบใหม่นี้เป็นการใช้ดุลพินิจตามมาตรา 132 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การวินิจฉัยเชิงกายวิสัย 3 มิติ (ทฤษฎี Identity Status ของอีริคสัน - มาร์เซีย ทักษะสมองส่วนบริหาร และบริบทครอบครัว) 2) หลักความได้สัดส่วนระหว่างเหตุกับมาตรการ (Cause-measure Proportionality) 3) มาตรการที่ตอบเหตุได้ตรงจุด (Targeted Measures) และ 4) วงจรการประเมินซ้ำและปรับเปลี่ยน (Adaptive Loop)

ภาพที่ 1 โมเดลนิติวิธีเชิงพัฒนาการ (Developmentally Informed Juridical Method)

กรอบนี้เปลี่ยนกระบวนทัศน์จาก “นิติวิธีเชิงคงที่” (Static Juridical Method) ไปสู่ “นิติวิธีเชิงปรับตัว” (Adaptive Juridical Method)

3. การเชื่อมโยงเจตนารมณ์ “พลเมืองดี” ตามมาตรา 119 กับแนวคิด Generativity ของอีริกสัน

การเชื่อมโยงครั้งแรกระหว่างกฎหมายไทยกับทฤษฎีพัฒนาการสากลในระดับเชิงทฤษฎีนี้ ได้เปิดทางให้ตีความเจตนารมณ์ของกฎหมายเด็กและเยาวชนไทยในมิติของ Healthy Personality และ Integrity ตามวงจรชีวิต 8 ขั้น ทำให้เป้าหมายของกฎหมายไทยมีรากฐานทางทฤษฎีระดับสากลที่ตรวจสอบได้

4. การประยุกต์ใช้หลัก Epigenetic Principle และ Critical Period ในการวิเคราะห์คดี

มาตรา 132 มิใช่เพียงเครื่องมือระงับพฤติกรรม แต่เป็น “หน้าต่างโอกาส” (Window of Opportunity) ที่ศาลใช้แทรกแซงในช่วงวิกฤตของการพัฒนาอัตลักษณ์ มุมมอง “วงจรชีวิตทั้งหมด”

5. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบทางการแพทย์ (Medical-diagnostic Analogy)

บทความเทียบเคียงนิติวิธีของศาลเยาวชนกับการวินิจฉัยโรคของแพทย์ที่อ้างอิงพยาธิสภาพ ตามหลัก “การวินิจฉัยที่ถูกต้องย่อมนำไปสู่การรักษาที่ถูกต้อง” กรอบเปรียบเทียบนี้ทำให้เห็นช่องว่างของนิติวิธีปัจจุบัน ที่อาศัยการอนุมานเชิงศีลธรรมมากกว่าการวินิจฉัยเชิงวิทยาศาสตร์ และเปิดทางให้พัฒนา “นิติวิธีเชิงพัฒนาการ” ที่ตรวจสอบได้ตามฐานหลักฐาน

องค์ความรู้ทั้ง 5 ประการนี้ มีนัยทางทฤษฎีในการเปิดสาขาวิชาใหม่ในวงการกฎหมายไทย และมีนัยทางปฏิบัติในการพัฒนาเครื่องมือวินิจฉัยและมาตรการที่เหมาะสมกับเยาวชนแต่ละคนตามฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ ที่ตรวจสอบได้ อันเป็นการตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของมาตรา 132 และมาตรา 119 ในระดับที่ลึกซึ้งกว่าการตีความตามตัวบทเพียงอย่างเดียว

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า กรอบความคิดทางกฎหมายของมาตรา 132 วางอยู่บนปรัชญา 4 ประการ (Welfare Model, Parens Patriae, Restorative Justice และ Diversion Principle) สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 แต่ยังขาดตัวชี้วัดเชิงพัฒนาการที่ชัดเจน การวินิจฉัยของศาลในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2568 ว่า “อยากลองและโง่เขลาในเรื่องเพศ” เป็นการวินิจฉัยเชิงอัตวิสัยทางศีลธรรม มิใช่เชิงภาววิสัยทางวิทยาศาสตร์ และมาตรการที่ศาลกำหนด (รายงานตัว ห้ามยาเสพติดและสุรา) มิได้ตอบสนองต่อเหตุที่ศาลเองระบุ จึงขาดหลักความได้สัดส่วนระหว่างเหตุกับมาตรการ (Cause-measure Proportionality) ผู้วิจัยจึงเสนอ “นิติวิธีเชิงพัฒนาการ” (Developmentally Informed Juridical Method) ที่บูรณาการทฤษฎีของอีริก อีริกสันและทักษะสมองส่วนบริหาร เป็นเครื่องมือวินิจฉัยเชิงภาววิสัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การวินิจฉัย 3 มิติ หลักความได้สัดส่วนเหตุ - มาตรการ มาตรการที่ตรงเหตุ และวงจรการประเมินซ้ำ (Adaptive Loop) เพื่อเปิดสาขานิติประสาทวิทยา (Neurolaw) ในศาลเยาวชนและครอบครัวไทย ในเชิงข้อเสนอแนะ สำนักงานศาลยุติธรรมควรพิจารณาออกข้อบังคับเสริมข้อบังคับของประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2556 ให้รวมแนวทางการใช้เครื่องมือวินิจฉัยเชิงภาววิสัย กระบวนการยุติธรรมโดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรพัฒนาโปรแกรม EF Coaching อย่างเป็นระบบ และผู้พิพากษาควรใช้หลัก Cause-measure Proportionality เป็นกรอบในการกำหนดมาตรการตามมาตรา 132 ร่วมกับการประเมินซ้ำเป็นระยะตามวงจร Adaptive Loop สำหรับการวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยเสนอ 3 ทิศทาง ทิศทางที่หนึ่ง การวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับคำพิพากษาศาลฎีกาคดีอื่นที่ใช้มาตรา 132 เพื่อทดสอบว่ากรอบ “นิติวิธีเชิงพัฒนาการ” สามารถประยุกต์ใช้ได้ ในวงกว้างหรือไม่ ทิศทางที่สอง การวิจัยเชิงประจักษ์ติดตามผลของโปรแกรม EF Coaching, Sex Education และ Mentoring ในกลุ่มเยาวชนผู้กระทำผิดทางเพศของไทย เพื่อสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับมาตรการที่เสนอ ทิศทางที่สาม การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ร่วมกับศาลเยาวชนและครอบครัวน่าน เพื่อทดสอบการนำกรอบ Cause-measure Proportionality ไปใช้ในชั้นศาลจริง

เอกสารอ้างอิง

- ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. 2556. (2556). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนที่ 78 ก หน้า 41-45 (6 กันยายน 2556).
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1688/2568. (2568). ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา. เรียกใช้เมื่อ 23 ธันวาคม 2568 จาก <https://deka.supremecourt.or.th>
- เจริญ ภัคธีธนากุล. (2566). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล. (2562). ทักษะสมอง EF: บริหารชีวิตให้สำเร็จ. นครปฐม: สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปพนพัชร ชัยศิริวิกรม และพีรพนธ์ ลือบุญธวัชชัย. (2566). สุขภาวะทางจิตและการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก. วารสารธรรมเพื่อชีวิต, 29(2), 15-29.
- ประมวลกฎหมายอาญา. (2499). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 95 ก ฉบับพิเศษ หน้า 1 (15 พฤศจิกายน 2499).
- ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. (2562). สร้างเด็กภูมิคุ้มกันด้วย EF. กรุงเทพมหานคร: แพรวเพื่อนเด็ก อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. (2553). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 72 ก หน้า 1-58 (22 พฤศจิกายน 2553).
- สมภาร พรหมทา. (2561). นิติปรัชญา: ความเรียงว่าด้วยกฎหมาย ศีลธรรม และความยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญา.
- ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights. (2023). Thematic study on juvenile justice with particular emphasis on interrogation practices on children in conflict with the laws. Retrieved March 25, 2026, from https://aichr.org/wp-content/uploads/2023/05/Adopted-ad-ref_Final-Report-of-Thematic-Study-on-Juvenile-Justice-on-01-April-2023.pdf
- Diamond, A. (2012). Activities and programs that improve children's executive functions. *Current Directions in Psychological Science*, 21(5), 335-341. <https://doi.org/10.1177/0963721412453722>.
- _____. (2013). Executive Functions. *Annual Review of Psychology*, 64, 135-168. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-113011-143750>.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: W.W. Norton.
- _____. (1982). *The life cycle completed: A review*. New York: W. W. Norton & Company.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(5), 551-558. <https://doi.org/10.1037/h0023281>.
- Scott, E. S. & Steinberg, L. (2008). *Rethinking Juvenile Justice*. Cambridge: Harvard University Press.
- Steinberg, L. (2008). A social neuroscience perspective on adolescent risk-taking. *Developmental Review*, 28(1), 78-106. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2007.08.002>.

- United Nations. (1985). Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (Beijing Rules) G.A. Res. 40/33. Retrieved March 25, 2026, from <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/united-nations-standard-minimum-rules-administration-juvenile>
- _____. (1989). Convention on the Rights of the Child G.A. Res. 44/25. Retrieved March 25, 2026, from <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>
- United Nations Committee on the Rights of the Child. (2019). General Comment No. 24 on children's rights in the child justice system CRC/C/GC/24. Retrieved March 25, 2026, from <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-24-2019-childrens-rights-child>
- van Haeringen, S. L. et al. (2026). The significance of executive functioning in juvenile justice interventions: Insights from clinical practice. *Frontiers in Psychology*, 17(2026), 1809135. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2026.1809135>.